

*Соломія ГОЦИК,
здобув. другого (магістерського) рівня вищої освіти
факультету мистецтв
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка;*

*Наук. кер. Лариса ОРОНОВСЬКА,
канд. пед. наук, доц. кафедри музикознавства
та методики музичного мистецтва,
заст. декана з виховної роботи факультету мистецтв
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка*

ХОРОВА ТЕАТРАЛІЗАЦІЯ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ІСТОРИЧНИЙ ДИСКУРС

Пропонована публікація є спробою аналізу та висвітлення історико-теоретичних аспектів концепції розвитку хорової театралізації.

Багато в чому це обґрунтовано спрямованістю до поєднання різних напрямів у мистецтві. Внаслідок цього розвиваються нові форми, стираються кордони академічно виділилися три пласти – фольклорний, академічний та розважально-побутовий. Сценічна репрезентативність та театралізація в хоровому виконавстві є невід’ємним атрибутом сучасної музичної культури.

***Ключові слова:** хорова театралізація, культурно-просвітницька робота, музичне мистецтво, театральність, виконавська діяльність, «диригент-режисер», хорова вистава.*

Хорова театралізація або історія взаємозв’язку хору і театру сягає глибини століть. Їхнє джерело – мистецтво давнини, що становить синтез різних мистецтв, таких як лицедійство, ряджені, маскування, ігри на музичних інструментах, спів, танці та інше. Взаємодію хору і театру можна виявити і в побутових обрядових дійствах, і в храмовому синтезі. Все частіше у сучасній художній культурі звертаються до театралізації, а зокрема, театралізації в хоровому виконавстві. Під театралізацією розуміється, з одного боку, зрежисоване проникнення позамузичного початку яке одночасно містить акторську імпровізацію виконання інструменталістів та хористів, насичення

виконавської манери жестикуляцією, мімічними рухами, та іншими різними пластичними елементами.

Ознаками хорової театралізації є:

- ігрове протиставлення і нетрадиційну розстановку груп хору;
- рух груп хору або солістів в просторі залу або сцени;
- постановка різноманітних ансамблів і мізансцен;
- встановлення контакту між виконавцями і глядачами, з допомогою залучення глядацької зали в художній простір співучасті. Завдяки цьому виникає емоційне збудження, яке об'єднує виконавців та глядачів;
- використання звучання різних інструментів, окремих елементів реквізиту, світлового оформлення, костюмів [2, с. 200].

Поняття «театралізація» часто пов'язують з культурно-просвітницькою роботою. Її розуміють як «привнесення художніх елементів (музика, танець, драматична дія) у свято, організацію діяльності за законами театру, складний творчий метод, який має глибоке соціально-психологічне обґрунтування і найближче стоїть до мистецтва театру» [1].

Уважається, що зрежисувати та художньо організувати можна як зміст заходу, так і саму дію. При цьому використовуються всі складові театрального мистецтва: музика, слово, мізансцена, художнє оформлення, колір, світло та ін.

У загальному сенсі слова театралізувати подію або текст означає «інтерпретувати його сценічно з використанням сцени і актора, для того, щоб поставити ситуацію. Візуальний елемент сцени і постановка дискурсів складають суть ознаки театралізації» [1, с. 65–70].

Тенденції міжвидового, між- та середжанрового синтезу зумовлюють звернення до театралізації. Відтак. Відбувається розвиток нових, синтетичних форм, стираються межі у сферах виконавства. Результатом привнесення театральних елементів до хорової музики стає хорова театралізація – синтез хорового співу, руху, драматичного і мовного вираження.

У музичному мистецтві театральність проявляється в музично-тембровій персоніфікації, в драматургічному розвитку та ін.

Активний діалог різних мистецтв може вважатися повноцінним тільки в тому разі, якщо в ньому будуть задіяні всі аспекти театралізації: ідейний, змістовний, виразний, ілюстративний, а також враховані зовнішні фактори (акустика, костюми, сценічне оформлення та ін.), що впливають на якість контакту «сцена–зал».

Реалізація театральності і театралізація у виконавській діяльності відбувається через сценографію, трактування художнього простору, розподіл ролевих функцій, сценічний рух. В другій половині ХХ ст. театральність породжує нове художнє явище – хоровий театр, проникаючи у камерну хорову музику. Хоровий театр – це напрям сучасного хорового мистецтва, в основі якого лежить вокально-сценічне дійство, що перетворює концерт на театральний-хоровий спектакль. Камерний хор виступає головною дійовою особою; кожен учасник хору одночасно є солістом і артистом сценічного шоу.

У сучасному хоровому мистецтві ми можемо бачити пошук нових форм освоєння простору, відмову від традиційної для концертного виконання сценічної статичності. Активною стає режисерська участь, адже у хоровому театрі об'єднані сценічний рух та хореографія, спів та пластика, гра на різних інструментах, драматична майстерність, ігрові моменти, декорації, звукові та світлові ефекти, костюми чи окремі аксесуари тощо. Серед нових акустичних прийомів – стереофонічні, антифонні ефекти. Хоровий театр як театральний-концертна практика володіє великим потенціалом комунікативних можливостей, адже нерідко допускає залучення слухача-глядача до процесу виконання – відбувається його своєрідне перевтілення на активного учасника сценічного дійства.

Висновки. Розглянута у статті проблема теоретичних та історичних засад театралізації хорової музики свідчить про широке її обговорення не тільки у мистецтвознавчих, а і музично-педагогічних дослідженнях.

Встановлено, що театралізація у хоровому виконавстві (театралізація у хорових концертах) має вплив на глядача, допомагає формувати естетичний смак, підвищувати загальнокультурний рівень у підростаючого покоління та їх

батьків і, отже, виступає стимулом розвитку творчих здібностей, та духовності підростаючого покоління. Ми підтверджуємо думку про те, що хорова театралізація вимагає зміни основних принципів академічного хорового виконавства, серед яких статичність, неподільність хорових партій та їх площинне розташування у сценічному просторі, необхідність диригентського управління виконанням. В цьому контексті навіть сцена розглядається як художній елемент, а не просто як місце для розміщення хору.

Таким чином, театралізація є явищем яке активно розвивається у сучасному українському хоровому мистецтві. Його прояви різноманітні і залежать від творчих інтенцій композиторів і виконавців, які звертаються до жанру хорового концерту як головного репрезентанта музично-театрального виду творчості. Усе це свідчить про актуальність і перспективність театралізації хорових творів у розвитку вітчизняного та світового мистецтва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Іригіна С. О. Театральна педагогіка як мистецько-педагогічна проблема у системі диригентсько-хорової підготовки майбутніх учителів-музикантів. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки.* 2017. Вип. 157. Кропивницький : Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка, 2017. С. 65–70.

2. Кириленко Я.О. Театралізація в сучасному українському хоровому концерті: теорія і практика : монографія. Дніпро : ЛІРА, 2017. 216 с.